

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI



UPA2023/imm. 47.1
2. maj 2023
Asii Chemnitz Narup

Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermi inatsisip aamma Kalaallit Nunaanni eqqartuussisarnermik inatsisip allanngortinneqarnissaat pillugu inatsisissatut siunnersuummut (Tarnikkut nakuuserfigineqarneq pillugu aalajangersagaq immikkoortoq) aamma Pillaasarnermik inatsisip allanngortinneqarnerata ilaanik aamma inatsisit assigiinngitsut allat Kalaallit Nunaannut atuutilersinnissaat pillugu peqqussummut missingiut pillugu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat akuersissuteqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut

(Aatsitassanut Inatsisillu Atuutsinneqarnerannut Naalakkersuisoq)

Oqaaseqaat

Inuit Ataqatigiit inuiaqatigiit persuttaasarnermut akuersaanngilluinnarnissaanut kissaateqarput. Taamaammat persuttaasarnerup pinaveersimatinnissaanut, eqqugaasut illersornissaannut persuttaasullu eqqartuussivitsigut malersorneqarnissaannut suliniuteqarnermik tapersersuinissamut suliassanilu suleqataanissamut immitsinnut pisussaaffilerpugut.

Siorna upernaakkut Inatsisartut Europarådip arnanut persuttaasarnerup, angerlarsimaffimmilu persutaattarnerup pinaveersaartinneqarnissaanut, akiorneqarnissaanullu Istanbul-mi isumaqatigiissuummut ilanngunnissarput aalajangerpaat. Timikkut persuttaanerinnaanngitsoq, assersuutigalugulu aamma tarnikkut persuttaaneq atoqatigiinnikkullu persuttaaneq aamma ilanngullugit. Isumaqatigiissut inuit pisinnaatitaaffiinik taamaattunik unioqqutitsinerni nunat tamat isumaqatigiissutigaaq annertunerpaaq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI



Suiaassutsimik aallaaveqartumik persuttaasarneq, nunarsuaq tamakkerlugu inuit pisinnaatitaaffiik unioqqutitsiffiunerpaasartoq Naalagaaffiit Peqatigiiffiata missingiupaa.

Isumaqatigiissut illersussavarput. Pisussaaffipput naammassiumallugu, persuttaasarnerit suulluunniit pinerluutinngortinneqarnissaat suliarissavarput, qanigisanut tarnikkut persuttaasarnerit ilanngullugit. Ullumikkut Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuutikkut ugguuna tarnikkut persuttaasarnerup inerteqqutaalernissaanut pineqaatissiisutaasalernissaanullu inatsisitigut tunngaviliinissarput tamatuma nassataraa.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip akuerineqarneratigut inuiaqatigiittut aqqu nutaaq appakaaffigisavarput. Killiliissaagut inoqatinullu nikassaasumik, ajortumik pinnittumik, kanngunarsaasumillu pissusilersornernut akuersaannginnitsinnut killiliillutalu takutitsissaagut.

Aalajangiiffigisassatut sinnersuutip akuerineqarneratigut Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaanni artikel 19 malitsinnisaanut alloriaqqissaagut. Artikel 19 malillugu Nunarput pisussaaffeqarpoq meeqqat tamavimmik timikkut tarnikkullu nakuuserfigitinnissamat allatigulluunniit naalliutsinneqarnissamat illersussallugit.

Suliniutit nutaat pineqartillugit aalajangersakkat nutaat piviusumi atortinneqarsinnaanerisa qulakkeernissaat pingaaruteqarpoq. Taamaammat suliaqartutut attuumassuteqartut tamarmik – tassani politiit, unnerluussisussaataasut eqqartuussiviillu ilanngullugit - aalajangersakkamik nutaamik ilinniartinneqarnissaat Inuit Ataqatigiinniit naatsorsuutigilluinnarparput.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI



Tarnikkut persuttaanermik suliat passunneqarnissaanut ilitseruusiortoqarnissaa maluginiarparput. Qallunaat politiivnut ilitseruutip aallaavigineqarnissaa ilanngullugu maluginiarparput. Ilitseruutip nunatsinni pissutsinik aallaaveqarnissaanut qulakkeerinninniarluni annertuumik sulisoqarnissaa, soorunami naatsorsuutigilluinnarparput.

Sulianik ingerlatsisunut ilitseruutip saniatigut, aalajangersakkap atuutilernissaa sioqqullugu, immikkut innuttaasunut paasisutissiinermik suliaarnissap pisariaqartoq Inuit Ataqtigiinni isumaqarpugut. Maani nunatsinni angerlarsimaffimmi persuttaasarnernik amerlasoorsuarnik nalaaqartartilluta, innuttaasut pisinnaatitaaffimminnik ilisimasaqalernissaat pingaartutut isigaarput.

Atuutilersitsinissamut killilinnik aningaasartuuteqarnerunissaq ilimagineqartoq, inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini atuarparput. Tamanna eqqumiigaarput. Suliaqartut sukumiisumik ilinniartinneqarnissaanut, tusagassiuutillu naleqquttut atorlugit inuttaasut sukumiisumik paatitsiniaaffigineqarnissaanut Naalakkersuisut aningaasanik pisariaqartunik qulakkeerinninnissaat noqqaassutigaaarput.

Arnanut meeqqanullu timikkut tarnikkullu persuttaasarneq ajoraluartumik uatsinnut nalinginnaasuullunilu ukiorpassuarni ajornartorsiutaavoq. 1980-kkut aallartinneranni arnat sapiitsut arlalialuit tassunga paqumigineqartumut iliuuseqarput: tassalu angerlarsimaffimmi persuttaasarneq. Ukiut 40-lluinnaat matuma sionatigut Nuummi qimarnguik siulleq ammarneqarpoq – kingornalu qimarnuiit arlallit illoqarfinni allani pilersinneqarput. Taamatut suliniarnerit tamarmik nammineq piumassuseq aallaavigalugu ingerlanneqarput. Arnat meeqqallu persuttaasarnermik, persuttarneqarnissamik qunusaarneqarneramik, anilaangatinneqarnermik, unnuakkut sinissaarunnermik imminullu inuttut naleqartutut annaasaqarnermik nassataqartumik atugaqartinneqarnerat

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI



isiginngitsuusaaginnarneqarumajunnaarpoq. Oqariartuut ersarippoq: arnat persuttarneqartarnerat angerlarsimaffimmilu persutaasarneq inuiaqatigiit susassaraat. Iliuuseqartoqartariaqartorlu.

Ajornartorsiut manna nunarsuaq tamakkerlugu ajornartorsiutaavoq. Taamaammatt Istanbulimi isumaqatigiissummut ilaalernissamut Inatsisartut akuersinerat pingaaruteqartorujussuuvoq.

Ukiualuit qaangiuppata GREVIO-mit - tassa immikkut ilisimasalinnit arlalinnit Isumaqatigiissutip atortinneqarneranut alaatsinaattunit – tikeraarneqarnissarput Inuit Ataqatigiinnit qilanaaraarput. Taakku takusaasa kaammattuutaasalu isumaqatigiissutip naammassineqarneranik ingerlaavartumik sulissutiginninnissatsinnut, inuiaqatigiittullu arnat meeqqallu pisinnaatitaaffiiniq qulakkeerinninnermut pikkorinnerulertuarnissatsinnut sulissuteqarnitsinnik ikiussavaatigut.

Taama oqaaseqarluta Naalakkersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuummik uannga saqqummiussinerannik qutsavigaagut.

Inuit Ataqatigiit siunnersuut tamakkiisumik taperserparput. Siunnersuutip aappassaaneerneqannginnerani Inatsiseqarnermut Ataatsimiititaliami oqaluuserineqartussanngorlugu ingerlateqqinneqarnissaa kissaatigaarput.